

Llocs i enllocs

En el número 268 de la *Revista de Girona*, de la tardor passada, a l'entranyable homenatge que Joan Cals fa a Josep Vicente hi ha una frase que no m'ha deixat de petja d'ençà que la vaig llegir. Parlant de la febre urbanitzadora, Vicente, citat per Cals, afirma: «ens fa creure que anem a llocs quan en realitat som portats a *enllocs*, espais que eren i que han deixat de ser».

Llocs, enllocs i no-llocs són tres paraules que, més enllà d'expressar un concepte d'espai, transmeten una experiència humana estudiada i disseccionada per antropòlegs, etnòlegs i filòsofs. Els no-llocs han esdevingut populars. Hi ha al respecte una considerable bibliografia i més de 6.000 pàgines a Google. S'intenta definir-los, se'n busquen exemples... Hom hi dóna moltes voltes, conscients que la seva insubstancialitat amaga una presència inquietant que ens interroga. La majoria dels autors defineixen els enllocs com a espais on no hi ha valors identificadors, ni relacionals, ni tampoc històrics. Aquesta definició obre la porta a encabir-hi les habitacions clòniques de cadenes d'hotels, botigues de franquícies, hipermercats, aeroports, certes urbanitzacions, i també espais abandonats i oblidats.

Els enllocs són sempre un producte de l'activitat humana, una obra construïda/abandonada/enderrocada, un espai oblidat entre les coses que sí que compten, i sovint una realitat basada en un projecte estàndard aplicat en sèrie. Són espais on l'home, malgrat la immensa capacitat que per bé o per mal té de fer-se seu l'entorn, no ha aconseguit humanitzar ni

dotar de valors de llocs. Altres vegades és l'home qui n'ha negligit la conservació i els valors. Podem identificar aquí, retornant a les sàvies paraules de Josep Vicente, aquells enllocs que el progrés ens porta, i que relacionem directament amb moltes de les intervencions fetes al nostre país els darrers anys, tant a la costa com a l'interior. Vet aquí per què ens fan tanta nosa i no els sabem integrar.

Els enllocs són en realitat llocs que han mutat, en la seva concepció o en la seva etapa final; imposats pels interessos del progrés o oblidats precisament pel mateix motiu; sense valors identificatius ni històrics o bé en curs de perdre'ls per amnèsia col·lectiva i voluntat simplificadora. Ambdós extrems acusen el perill de despersonalització del nostre entorn quotidià i també el destí d'aquells que cerquen les experiències gratificants del viatge autèntic. Arribats a aquest punt, augmenta l'interès per la qüestió per part de gestors de patrimoni i dels experts en turisme, com també dels arquitectes i urbanistes preocupats pel projecte autèntic, genuïnament lligat al seu entorn.

El valor que emana d'un determinat lloc és, en realitat, el jaspi negre dels joiers, la pedra de toc per determinar la llei dels metalls nobles, la frontera entre el que els humans reconeixem com un lloc propi que transmet vivències, identitats i relacions, i aquells espais marginals, hostils, que no ens acullen, ni ens agraden, ni ens conviden. A vegades els enllocs són imprescindibles, però el repte dels seus creadors és mesurar-ne la dosi per no perdre la identitat dels nostres escenaris vitals.

Pedra de toc

Repasant l'inventari particular d'enllocs, trobem l'escola mig enderrocada de l'Empalme de Maçanet, les estacions de tren buides, la benzinera fantasma de Flaçà, aquell no-res a sota el viaducte de la N-II al Congost i tants altres exemples que es despleguen interrogants davant nostre. Quan els prenem a la mà, els girem i regirem i els comparem amb altres, aviat descobrim la pedra de toc que revela les qualitats d'un espai determinat, allò que ens farà posar-lo en un cistell o altre: la condició intangible de lloc únic entre tots els altres, especial. En definitiva, un lloc.

